

ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ

Γράψτε ένα άρθρο (500-600 περίπου λέξεων), που θα αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας, σχετικά με την αναγκαιότητα της αυτοκριτικής σε όλους σχεδόν τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, τα οφέλη που τη συνοδεύουν και τους τρόπους με τους οποίους αυτή θα μπορούσε να υιοθετηθεί σε συνδυασμό με τον αυτοέλεγχο ως κανόνας και στάση ζωής. (Ακολουθεί απάντηση)

Έχουμε το «γνώθι σαυτόν;»

Αποτελεί κοινό τόπο η διαπίστωση ότι οι άνθρωποι με χαρακτηριστική ευκολία κρίνουν και κατά κανόνα επικρίνουν τα λεγόμενα ή τις πράξεις των άλλων. Οι περισσότεροι διακατέχονται από ένα αίσθημα ανωτερότητας και έχουν την τάση να είναι αυστηροί κριτές πράξεων και καταστάσεων στις οποίες οι ίδιοι δεν πρωταγωνιστούν. Στον αντίποδα, ελάχιστοι είναι εκείνοι που έχουν το θάρρος αλλά και τη γενναιότητα να σταθούν κριτικά απέναντι στον ίδιο τους τον εαυτό και να τον ελέγξουν για πράξεις ή παραλείψεις. Έτσι, η έννοια της αυτοκριτικής αποδεικνύεται για τους περισσότερους γράμμα κενό ή ένα απλό θεωρητικό σχήμα.

Με τον όρο «αυτοκριτική» εννοούμε την αξιολόγηση του ίδιου μας του εαυτού, τον αυτοέλεγχο και γενικά την προσπάθεια για την κατάκτηση της αυτογνωσίας. Όσο αναγκαία και χρήσιμη θεωρείται η κριτική των άλλων, εξίσου χρήσιμη θεωρείται και η αυτοκριτική, δεδομένου, ότι ο καθένας μπορεί να γίνει ο καλύτερος κριτής του εαυτού του, τον οποίο γνωρίζει σε βάθος, καλύτερα από όλους. Πρέπει να επισημανθεί ότι η αυτοκριτική είναι αναγκαία σε όλους τους τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται το άτομο και μπορεί να έχει ατομική ή και συλλογική διάσταση. Σε κάθε περίπτωση η αυτοκριτική υποδηλώνει τη διάθεση για ανίχνευση των λαθών ή των σφαλμάτων, την πρόθεση για βελτίωση, πρόοδο και εξέλιξη και γενικά μια ευρύτερη ανησυχία υπέρ του καλού και της ηθικής.

Με την αυτοκριτική εντοπίζονται τα σφάλματα, οι αδυναμίες, οι ανεπάρκειες αλλά και τα θετικά στοιχεία του ατόμου. Έτσι τα πρώτα είτε διορθώνονται είτε περιορίζονται, ενώ τα δεύτερα ισχυροποιούνται. Βέβαια, εδώ ελλοχεύει ο κίνδυνος της θολωμένης όρασης, δεδομένου ότι η αναμέτρηση με τον εαυτό μας, τα πάθη και τις αδυναμίες μας προϋποθέτουν ηθική ακεραιότητα και ψυχική αντοχή και γενικά δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση. Πρέπει να υποτάξεις τον εγωισμό, την αυταρέσκεια

και τη μεγαλομανία. Είναι γνωστή η τάση των ανθρώπων να αναζητούν ελαφρυντικά ή δικαιολογίες στις αποτυχίες τους, να μέμφονται τις συγκυρίες και γενικά να αμφισβητούν την ανωτερότητα ή την υπεροχή των άλλων. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που συγχέουν το μπόι τους με τη σκιά τους ή θεωρούν ότι «βρέχει» όταν τους ..φτύνουν.

Η σωστή αυτοκριτική βοηθάει στη λήψη σωστών αποφάσεων, καθώς αποκαλύπτει γυμνή και «αμακιγιάριστη» την πραγματικότητα, διαλύει πλάνες και μύθους, προλήψεις και προκαταλήψεις και συμβάλλει στην ομαλή κοινωνική συμβίωση, μέσω της ενσυναίσθησης, αφού έτσι γίνεται κατανοητή και η συμπεριφορά των άλλων με αποτέλεσμα την αλληλοκατανόηση και τη συγκατάβαση απέναντι σε λεγόμενα ή πράξεις. Μπορεί στην περίπτωση αυτή να επιβεβαιωθεί η αθροιστική θεωρία, καθώς, εάν το κάθε άτομο αυτορυθμίζει μέσω της αυτοκριτικής σε ηθική κατεύθυνση τη συμπεριφορά και τη δράση του, αυτό θα επιφέρει αυτόματα και τη βελτίωση, καθώς και την ηθική πρόοδο του κοινωνικού συνόλου.

Επιπλέον σε ευρύτερα πλαίσια η αυτοκριτική βοηθάει στην κατάκτηση της εθνικής αυτογνωσίας. Έτσι γνωρίζουμε τόσο τις εθνικές αρετές όσο και τα εθνικά ελαττώματα με αποτέλεσμα να αποβάλλουμε τις ρατσιστικές αντιλήψεις και να κατανοήσουμε την πραγματική θέση μας στην παγκόσμια ιστορία, αναγνωρίζοντας παράλληλα το ρόλο και τη συνεισφορά των άλλων κρατών. Με τον τρόπο αυτό η αυτοκριτική συμβάλλει στην εδραίωση της ειρήνης και τη συναδέλφωση των λαών. Ιδιαίτερα σήμερα, που η συλλογική λήθη τείνει να χαρακτηριστεί ως ενδημικό φαινόμενο των καιρών, η ανάγκη για εθνική αυτοκριτική προβάλλει επιτακτική. Πρέπει να αναζητηθούν τα αίτια και οι ευθύνες για το πώς φτάσαμε ως εδώ. Σίγουρα μερίδιο ευθύνης αναλογεί σε όλους μας είτε για τις πράξεις μας είτε για την αδιαφορία μας, όσο κι αν ενοχλεί η φράση γνωστού πολιτικού «μαζί τα φάγαμε!»

Αναμφίβολα η αυτοκριτική οδηγεί στον αυτοέλεγχο που θα μπορούσε να οριστεί ως μια πολύπλοκη δεξιότητα, μέσω της οποίας το άτομο μπορεί να ηρεμήσει τον

εαυτό του, να καταπολεμήσει μία πολύ δυνατή ορμή και να συμπεριφερθεί με τρόπο που να είναι κοινωνικά αποδεκτός. Εκείνοι που έχουν καλύτερη αίσθηση αυτοελέγχου, αποκτούν καλύτερες σχέσεις με τους φίλους τους και είναι ικανοί να χειριστούν πολύ καλύτερα κάποια έντονα αρνητικά συναισθήματα, όπως η απογοήτευση και ο θυμός. Ο αυτοπεριορισμός, η αυτοσυγκράτηση και η αυτοπειθαρχία αποτελούν κορυφαίες κατακτήσεις για το άτομο και προϋποθέτουν τη νίκη ενάντια στην παρορμητικότητα, στις ταπεινές φιλοδοξίες και τα ενστικτώδη αντανακλαστικά.

Για να καταστεί ωστόσο η αυτοκριτική και ο αυτοέλεγχος καθημερινή πρακτική, πρέπει αυτά να ενσταλλαχθούν από την οικογένεια ως βασικά συστατικά της αγωγής. Όταν οι γονείς δικαιολογούν τα σφάλματα του παιδιού τους και ικανοποιούν κάθε ακόρεστη επιθυμία του, ασφαλώς δεν ευνοούν το κλίμα της αυτοκριτικής. Όπως όλες οι συνήθειες είναι έξεις που αποκτά το άτομο μέσα από την εξάσκηση και την επανάληψη, έτσι και η αυτοκριτική μπορεί να αποτελέσει το μόνιμο συνοδοιπόρο του ατόμου, «εξ απαλών ονύχων» μέχρι το λιώγερμα της ζωής. Η παιδεία μπορεί επίσης να συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση, καλλιεργώντας την κριτική σκέψη, την ειλικρίνεια και την υπευθυνότητα προβάλλοντας παράλληλα αξίες όπως η εσωτερική ελευθερία, η δικαιοσύνη και η αλήθεια. Το ίδιο το άτομο οφείλει να ενεργοποιεί τα αυτοσυνειδησιακά φίλτρα και να μην εθελοτυφλεί ή στρουθοκαμηλίζει.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, μπορούμε ανεπιφύλακτα να ισχυριστούμε ότι, εάν θέλουμε να είμαστε δίκαιοι και ειλικρινείς, δεν θα περιμένουμε να διορθωθούν τα κακώς κείμενα αυτόματα ή με κάποιο μαγικό τρόπο, αλλά θα ξεκινήσουμε ενδοσκοπώντας μέσα μας βαθιά τον αγώνα για να γίνουμε καλύτεροι, ώστε η πρόοδος και η βελτίωση της κοινωνίας να μην αποτελεί πια ουτοπικό όραμα, αλλά εφικτή προοπτική.....

Στάθης Παπακωνσταντίνου